

Maqueta del "Monument a la Tercera Internacional, o Torre de Tatlin", Tatlin 1919

Història de les Avantguardes Artístiques, s. XX.

—Descripció

Aquesta assignatura forma part del conjunt d'assignatures teòrica-històriques dels dos primers cursos del Grau que tenen per objectiu acompanyar a l'estudiant en un procés d'obertura de coneixements així com de primers interrogants i re-plantejaments mitjançant l'estudi de genealogies històriques de les arts.

Des de la necessitat crítica del present, Història de les Avantguardes Artístiques, s. XX planteja una aproximació, estudi i reflexió al voltant de les profundes transformacions en el camp de la reflexió estètica, les arts, el disseny, l'arquitectura així com la seva hibridació incloent el teatre o la poesia en el marc de la revolució que van significar les avantguardes artístiques de la primera meitat de segle XX. L'assignatura planteja una lectura que relaciona la producció cultural i artística amb el context polític, social, cultural i tecnològic en el qual emergeixen i són desenvolupats. Per tal d'aconseguir-ho, l'assignatura parteix d'un coneixement base o mapa del període que l'estudiant portarà adquirit o ho farà en les primeres sessions per, acte seguit, poder aprofundir al llarg del curs en problemes concrets i localitzats, a partir de tres seminaris: A) Objecte i Espai, B) Gràfica del s. XX i C) La revolta Dada

—Contingut.

L'assignatura s'articularà a partir de 3 seminaris de 4 setmanes de durada (12 setmanes en total), dues sessions de tutories de projecte i una final de presentació que l'alumne haurà d'encaixar amb la seva pròpia recerca.

Seminari A: Objecte i Espai

El Futurisme i el trencament amb el passat: nous temps, nous materials, vida i art nou, nova velocitat...

La revolució soviètica i el nou posicionament dels creadors.

Unió art i vida? O negació de l'art? O cal anar a la fàbrica? Implicació social dels creadors.

Les Avantguardes Russes: Constructivisme i Productivisme. La difuminació de fronteres entre les disciplines artístiques: els Prouns de El Lissitzky, Vjtemás i els nous models pedagògics de l'art.

Noves maneres d'entendre els vincles entre l'arquitectura i les arts: De Stijl

Artesania o indústria, una vella discussió ...

Codi: 200745

Crèdits: 6 ectes

Matèria: Història

Caràcter: Formació bàsica

Curs: Primer

Semestre: Segon

Hores de dedicació: 150 hores

Hores lectives: 75 hores

Hores Autònomes: 75 hores

Coordinador/a: Sebas Duatis
sebastia@duatis.cat

Equip docent:

Sebas Duatis

Núria F. Rius

David G. Torres

Idioma: Català & Castellà

Adolf Loos: Ornamento y delito.
Deutsche Werkbund: Muthesius i Van de Velde.
Behrens el primer gran dissenyador.
La síntesis de les arts: Bauhaus, entre l'artesania i la unió d'Art i tècnica.

La casa és una màquina d'habitar:
Arquitectura i pensament social al Moviment Modern.

Les Arts Decoratives o Art Déco:
Una alternativa al racionalisme i funcionalisme del Bauhaus i Moviment Modern.

Una mirada encara més diferent a la producció d'objectes:
Estats Units i Styling, Streamline i d'altres.

Alguns aspectes de l'escultura de les avantguardes:
noves mirades, nous materials, nous referents....

Seminari B: Gràfica del s. XX

La Nova Tipografia:
Collage, fotomuntatge i tipografia a l'època de les avantguardes.
Influència de les diferents avantguardes artístiques sobre el llenguatge i els recursos del disseny gràfic modern.
Cubisme, orfisme i futurisme. Expressionisme i Dadà. Avantguardes russes, neoplasticistes holandesos, avantguardes alemanyes i centreeuropees.
La poesia visual, Apollinaire.
El Lissitzki i Switters, "Topografia de la tipografia".

La comunicació visual d'entreguerres:
El Sacht Plakat i la gràfica sintètica. Otto Neurath i els inicis de la infografia. Del noucentisme a l'Art-Déco.
Dels grans mestres del cartell europeu a les revistes nord-americanes. Itàlia i Suïssa als anys trenta.
La Catalunya republicana, el camí a la modernitat.

La guerra ideològica. L'art de la propaganda política:
De la imatge del sufragisme als cartells de la Primera Guerra Mundial. Principis conceptuals de la propaganda política. De Lenin a Goebels. Feixisme i antifeixisme.
Gràfica política i bèl·lica, de la Guerra Civil Espanyola a la Segona Guerra Mundial.
Els inicis de la guerra freda.

Seminari C: La revolta Dada

Antecedents:
La consciència del fracàs de la Comuna de París com un episodi més de la crisi de la modernitat.
El futurisme com una necessitat de ràbia.

Cabaret Voltaire:
La referència a la Il·lustració i el seu fracàs
La hibridació: teatre; poesia; cabaret; art...
Performance
La revolució política (Lenin) i la revolució cultural (Tzara)

Marcel Duchamp:

La deriva des del fauvisme, al futurisme passant pel futurisme

L'urinari:

La història de l'urinari

El contuberni Man Ray, Picabia i Stieglitz, l'art com a estratègia: 291, 391, The blind man

La mort de l'autor, l'autoria, la unicitat, l'obra única: què és un artista? què és una obra?

El Do-It-Yourself

La qüestió del gènere: Rose Selavy i la Elsa von Freytag "la baronesa Dada".

Dada Berlín:

El compromís polític: John Heartfield, Grotz... "Berlin Alexanderplatz"

L'afàsia i la crisi del llenguatge: Kurt Schwitters

Dada és Anti-Art:

La teoria de l'avantguarda segons Peter Burger i el qüestionament del sistema de les arts a partir de Larry Shiner.

El final de la utopia: les avantguardes segons el MOMA d'Alfred Barr.

La bellesa com a arma destructiva:

De l'estètica d'indiferència de Duchamp a la bellesa convulsa surrealista i les seves repercussions contemporànies (la post-imatge)

—Objectius formatius

Des del punt de vista de la configuració de l'estudiant, els objectius en competències actitudinals, metodològiques i instrumentals són: propiciar una actitud activa, curiosa i crítica envers el món i el context que envolta l'estudiant, no només el present sinó les relacions d'aquest amb el passat i les diferents manifestacions culturals; enfortir la capacitat de treball i l'autonomia de l'estudiant en el procés d'aprenentatge. És a dir, treballar amb un estudiant que sap qüestionar la realitat que li ve donada i que construeix el seu univers propi d'interessos; l'adquisició d'unes primeres eines per a la recerca autònoma i per al desenvolupament de presentacions escrites i orals amb rigor acadèmic. Per acabar, potenciar la reflexió personal i propiciar que el treball dels alumnes com a artistes o dissenyadors sigui més ric, profund i fonamentat.

Pel que fa a objectius específics del contingut de l'assignatura, aquests són: introduir-se en el coneixement crític i relacional dels fenòmens artístics, tecnològics-visuals i del disseny que es van produir durant la primera meitat del segle XX; comprendre les circumstàncies històriques, socials i de vegades econòmiques que fan possible l'existència d'una determinada forma artística; aplicar una metodologia d'anàlisi dels diferents aspectes conceptuals, ideològics i/o filosòfics, així com tècnics-estètics, que diferencien les tendències; propiciar la capacitat crítica de l'alumne davant del conjunt dels moviments i fenòmens del període.

—Resultats d'aprenentatge

RA.1 (CE02.1)-Identificar l'obra d'art en el seu context cultural.

RA.2 (CE02.2)- Descriure els fenòmens artístics i la seva relació amb els processos històrics de la cultura i la societat.

RA.3 (CE07.1)-Analitzar les idees artístiques d'una obra, el seu autor/es i el context

històric d'on han sorgit.

RA.4 (CE07.2)- Contextualitzar els processos històrics i artístics amb l'entorn local.

3

RA.5 (CE07.3)-Comparar els fenòmens artístics actuals i la seva relació amb els processos del devenir històric.

RA.6 (CE08.1)- Descriure fent servir la terminologia adequada l'obra artística i de disseny.

RA.7 (CE08.2)- Valorar una obra fent servir criteris de les teories de l'art i el disseny.

RA.8 (CE08.3)-Demostrar destresa metodològica en explicar els processos històrics de l'art i el disseny.

RA.9 (CE18.1)- Aprehendre les teories de la bellesa en relació als processos històrics de la cultura i la societat.

RA.10 (CE19.1)- Interpretar analíticament els valors estètics dels llenguatges de l'art i el disseny en relació a la seva època.

RA.11 (CE23.1)- Conèixer les diferents (valoracions, corrents, ideologies, teories) estètiques per adquirir sensibilitat i criteri personal respectuós en la valoració estètica d'una obra.

RA.12 - Analitzar els arguments propis i dels altres i separar allò objectiu d'allò subjectiu.

RA.13- Separar els diversos aspectes a tenir en compte en el moment d'analitzar una obra i valorarne la importància de cada un.

RA.14- Desenvolupar hàbits rigorosos de documentació.

RA.15- Obtenir informació diversa sobre un mateix tema i contrastar els continguts de cada font.

RA.16- Analitzar els avantatges i inconvenients dels diferents mètodes informàtics per comunicar als altres les investigacions pròpies de manera eficaç.

RA.17- Analitzar els avantatges i inconvenients dels diferents mètodes informàtics per comunicar als altres les investigacions pròpies de manera eficaç.

—Metodologia docent i activitats formatives

Activitat d'avaluació

Cada seminari comptarà amb les seves pròpies activitats d'avaluació per tal de valorar el procés de treball i aprenentatge en el si d'aquests. Igualment, es portaran a terme alguns exercicis de caràcter transversal amb què articular i posar en comú els coneixements adquirits en cada seminari.

Activitat dirigida

Sessions per percebre, comprendre, pensar i comunicar. Es potenciarà el debat a partir de referents teòrics i plantejament aportats tant pels professors com pels alumnes.

ECTS: 16%

Hores: 24h

Activitat supervisada

Seguiment i desenvolupament de les propostes a classe, es valorarà la participació i la col·laboració. Els treballs es portaran a terme de manera personal i/o en grup, i es desenvoluparan a la classe. Es realitzarà un seguiment directe dels processos de treball per tal de conèixer el nivell assolit per l'alumnat i poder incidir en aquells que tinguin més dificultats.

ECTS: 16%

Hores: 24h

Activitat autònoma

Activitat individual complementaria al treball de l'aula. Es valorarà la capacitat de relacionar i de recerca. L'alumnat realitzarà els treballs encarregats amb els recursos proposats i aquells que ells mateixos trobin: Recerca i recopilació d'informació, reflexió, anàlisi, etc. Així mateix realitzarà un dossier recopilatori de tot el procés. Avaluació individual o en grup del resultat general o parcials de l'assignatura. Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

ECTS: 57%

Hores: 86h

Activitat d'avaluació

Avaluació individual o en grup del resultat general o parcials de l'assignatura. Entrevistes individuals o reflexions en grup del resultat general en les diferents fases d'aquesta.

ECTS: 11%

Hores: 16h

—Avaluació

L'avaluació serà contínua i tindrà en compte tot el procés de treball i aprenentatge de l'estudiant mitjançant els treballs diaris a l'aula com les tasques a fer i els projectes de recerca en hores autònomes.

Important: aquesta assignatura treballa amb avaluació contínua i, per tant, no compta amb la possibilitat d'una recuperació a final de curs. Tots els treballs que no siguin entregats durant el procés, en les dates indicades, no podran ser avaluats. Igualment, en cas que l'estudiant tingui algun tipus de complicació personal, laboral o acadèmica que l'impedeixi seguir el decurs de l'assignatura ho haurà de comunicar als professors, als tutors o, en darrera instància, al Coordinador del Grau, per tal de poder trobar una solució a temps. En cap cas s'acceptaran justificacions o peticions de flexibilitat a final de curs.

Sistema d'avaluació. Treballs a realitzar:

1. Activitats i problemes a resoldre en els 3 seminaris (lectures, exercicis de recerca, etc.)

Total: 75% (25% per seminari).

2. Activitats a realitzar de manera transversal:

-Cronograma raonat de les avantguardes

Total: 25%

—Bibliografia

AAVV. Arte desde 1900. Modernidad, antimodernidad, posmodernidad. Madrid: Akal, 2006.

ADES, Dawn. El Dada y el Surrealismo. Barcelona: Labor, 1975. —. Fotomontaje. Barcelona: Gustavo Gili, 2002.

ALBRECHT, H. J. Escultura en el siglo XX. Barcelona: Ed. Blume, 1981. ARGAN, G. C. El arte moderno 1770-1970. Madrid: Akal, 1991.

BARNICOAT, J. Los carteles, su historia y su lenguaje. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, 1972.

BAYLEY, S. Guía Conran de Diseño. Madrid: Alianza, 1992.

BÜRGER, Peter: Teoría de la vanguardia. Barcelona: Península, 1987.
 DE FUSCO, R. Historia de la arquitectura contemporánea. Madrid: Celeste, 1994.
 DE MICHELI, Mario. Las vanguardias artísticas del siglo xx. Madrid: Alianza Forma, 2014.
 FRAMPTON, K. Historia crítica de la arquitectura moderna. Barcelona: Gustavo Gili, (10a ed.), 2000.
 GUILBAUT, Serge. De cómo Nueva York robó la idea del arte moderno. Madrid: Mondadori, 1990.
 HESKETT, J. Breve historia del diseño industrial. Barcelona: Ed. del Serbal, 1985.
 HOLLIS, R. El diseño gráfico. Una historia abreviada. Barcelona: Destino, 2000.
 KRAUSS, Rosalind E. La originalidad de la vanguardia y otros mitos modernos. Madrid: Alianza editorial, 2006.
 MARCUS, Greil. Rastros de carmín. Una historia secreta del siglo XX. Barcelona: Anagrama, 2006.
 MEGGS Ph., PURVIS, A.W. Historia del diseño gráfico. Barcelona: RM Verlag, (4a ed.), 2009.
 MUIÑA, Ana (ed.). Mina Loy, Futurismo, Dada, Surrealismo. Madrid: La linterna sorda, 2016.
 NOGUEZ, Dominique. Lenin Dada. Barcelona: Península, 2009.
 PEVNER, N. Los orígenes de la arquitectura moderna y el diseño. Barcelona: Destino, 1992.
 RAMÍREZ, Juan Antonio. Duchamp. El Duchamp. amor y la muerte, incluso. Madrid: Siruela, 1993.
 ROCHA, Servando. Historia de un incendio. Arte y revolución en los tiempos salvajes: de la Comuna de París al advenimiento del punk. Madrid: La Felguera Ediciones, 2007.
 SATUÉ, Enric. El diseño gráfico. Desde los orígenes hasta nuestros días. Madrid: Alianza Editorial, 1990.
 SHINER, Larry. La invención del arte: una historia cultural. Barcelona: Paidós, 2014
 THOMAS, K. Diccionario del arte actual. Barcelona: Ed. Labor, 1994.

* En general, és interessant el conjunt de llibres de la col·lecció Historia del Arte, de l'editorial Historia 16, dels que destaquem:

ARNALDO, Javier. Las vanguardias históricas (1), núm 45. Madrid: Ed. Historia 16, 1993.

BOZAL, Valeriano. Los orígenes del Arte del siglo XX, núm 43. Madrid: Ed. Historia 16, 1989.

RODRÍGUEZ RUIZ, Delfín. La arquitectura del siglo XX, núm 47. Madrid: Ed. Historia 16, 1993.

SANTOS GARCÍA FELGUERA, María. Las vanguardias históricas (2), núm 47. Madrid: Ed. Historia 16, 1993.

—Programació de l'assignatura

Seminari A: Objecte i Espai

Setmana 1:

Objecte i arquitectura a les Avantguardes Russes: Constructivisme i Productivisme (Tatlin, Lissitzky, Rodchenko, Melnikov...).

Objecte i arquitectura: De Stijl (Theo van Doesburg i Rietveld).

Setmana 2:

Deutsche Werkbund (Muthesius, Van de Velde, Behrens i Gropius). Objecte i arquitectura al Bauhaus (Gropius, Breuer, Brandt, Stam, Mies van der Rohe...).

Setmana 3:

Tema 5- Moviment Modern. (Le Corbusier, Gropius, Mies van der Rohe)

Tema 6- Objecte i arquitectura Art Déco. USA: Styling, Streamline i d'altres.

Setmana 4:

Alguns aspectes de l'escultura de les avantguardes.

Seminari B: Gràfica del s. XX

Setmana 1 i 2:

La Nova Tipografia.

Collage, fotomuntatge i tipografia a l'època de les avantguardes. Influència de les diferents avantguardes artístiques sobre el llenguatge i els recursos del disseny gràfic modern.

Cubisme, orfisme i futurisme. Expressionisme i Dadà. Avantguardes russes, neoplasticistes holandesos, avantguardes alemanyes i centreeuropees.

La poesia visual, Apollinaire.

El Lissitzki i Switters, "Topografia de la tipografia".

Setmana 3:

La comunicació visual d'entreguerres.

El Sacht Plakat i la gràfica sintètica. Otto Neurath i els inicis de la infografia.

Del noucentisme a l'Art-Déco.

Dels grans mestres del cartell europeu a les revistes nordamericanes. Itàlia i Suïssa als anys trenta.

La Catalunya republicana, el camí a la modernitat.

Setmana 4:

La guerra ideològica. L'art de la propaganda política.

De la imatge del sufragisme als cartells de la Primera Guerra Mundial.

Principis conceptuals de la propaganda política. De Lenin a Goebels. Feixisme i anti-feixisme.

Gràfica política i bèlica, de la Guerra Civil Espanyola a la Segona Guerra Mundial.

Els inicis de la guerra freda.

Seminari C: La revolta Dada

Setmana 1:

Càpsula teòrica-informativa:

Els inicis de l'incendi. La crisi finisecular i el fracàs de la modernitat:

Els fets de la Comuna com a referent

El futurisme: primer senyal de ràbia. Comentari/discussió: el fracàs de la modernitat com a efecte cíclic i bumerang

Càpsula teòrica-informativa:

Dada:

El Cabaret Voltaire: per què Voltaire?; Dada-Lenin o la revolució per altres mitjans

Dada Berlín: John Heartfield i l'inici de la lluita política contra el nazisme; el context "Berlin Alexanderplatz" i "Die Dreigroschenoper"

Discussió guiada: Què vol dir compromís en art?

Setmana 2:

Treball: Escollir artistes per fer un exercici de comprensió, recerca i contextualització (Tristan Tzara, Man Ray, Salvador Dalí, André Breton, Kurt Schwitters, la baronessa Elsa von Freytag-Loringhoven, Mina Loy, John Heartfield, Suzanne Duchamp, Francis Picabia...)

Activitat: 100 anys de dadaisme.

Recerca sobre les diferents aproximacions a Dada a través de les últimes exposicions i l'anàlisi de les publicacions (Dada al Pompidou; Man Ray / Duchamp / Picabia al MNAC; Duchamp i els escacs a la Fundació Miró; Dada Tabu...)

Activitat: 100 anys de dadaisme.

Presentació de les recerques, discussió i comparatives.

Setmana 3:

Comentari/discussió: Què és una obra d'art? Activitat: "Entrevistes a Marcel Duchamp" Càpsula teòric/informativa: Marcel Duchamp:

De l'urinari al Grand Verre: autoria i anti-art

El Ready-made: DYS i apropiacionisme

La passivitat i el silenci: la afàsia i la síndrome Bartleby Rose Selavy i Étant donnés: gènere i sexualitat

Étant donnés: art i crim.

Treball: Tutories.

Setmana 4:

Comentari/discussió: Què vol dir bellesa? Càpsula teòrica:

La Bellesa:

Anti-art i la lluita contra la bellesa com a arma política Estètica de la indiferència

Larry Shiner i Peter Burger

Surrealisme i post-imatge: una revisió en clau de contemporaneïtat.

Treball: entrega.

–Competències i resultats d'aprenentatge.

Competències específiques

CE02- Demostrar que coneix, comprèn i relaciona els conceptes i les informacions entre les diferents àrees artístiques, científiques i socials.

RA.1 (CE02.1)-Identificar l'obra d'art en el seu context cultural.

RA.2 (CE02.2)- Descriure els fenòmens artístics i la seva relació amb els processos històrics de la cultura i la societat.

CE07- Demostrar que coneix, comprèn i interpreta la història de l'art, de l'arquitectura i el disseny i la seva contextualització social, econòmica i cultural.

RA.3 (CE07.1)-Analitzar les idees artístiques d'una obra, el seu autor/es i el context històric d'on han sorgit.

RA.4 (CE07.2)- Contextualitzar els processos històrics i artístics amb l'entorn local.

RA.5 (CE07.3)-Comparar els fenòmens artístics actuals i la seva relació amb els processos del devenir històric.

9

CE08- Demostrar que coneix i interpreta els referents teòrics establerts a partir de l'experiència, la interpretació, la reflexió i la comprensió. Conèixer, comprendre i interpretar els referents teòrics establerts, tant des dels àmbits de les arts com des del disseny.

RA.6 (CE08.1)- Descriure fent servir la terminologia adequada l'obra artística i de disseny.

RA.7 (CE08.2)- Valorar una obra fent servir criteris de les teories de l'art i el disseny.

RA.8 (CE08.3)-Demostrar destresa metodològica en explicar els processos històrics de l'art i el disseny.

CE18- Comprendre i ser sensible en relació als diversos paràmetres històrics i culturals de la idea de bellesa.

RA.9 (CE18.1)- Aprehendre les teories de la bellesa en relació als processos històrics de la cultura i la societat.

CE19- Diferenciar els valors estètics d'altres valors reconeguts socialment.

RA.10 (CE19.1)- Interpretar analíticament els valors estètics dels llenguatges de l'art i el disseny en relació a la seva època.

CE23- Mostrar sensibilitat i respecte en la formulació de judicis estètics de caràcter personal, tant per a la producció pròpia, com per a la valoració de l'obra dels altres.
RA.11 (CE23.1)- Conèixer les diferents (valoracions, corrents, ideologies, teories) estètiques per adquirir sensibilitat i criteri personal respectuós en la valoració estètica d'una obra.

Competències transversals

CT08- Ser responsables dels propis posicionaments ètics i morals considerant, valorant i respectant els dels altres.

RA.12 - Analitzar els arguments propis i dels altres i separar allò objectiu d'allò subjectiu.

CT10- Desenvolupar una metodologia de treball pròpia que serveixi per enfrontar-se al major número de situacions possibles i que mostri el coneixement dels mecanismes d'accés a la documentació i a la informació.

RA.13- Separar els diversos aspectes a tenir en compte en el moment d'analitzar una obra i valorar-ne la importància de cada un.

RA.14- Desenvolupar hàbits rigorosos de documentació.

CT12- Mantenir una actitud favorable cap a l'actualització permanent a través de l'avaluació crítica de la documentació, valorant la seva procedència, situant-la en un marc epistemològic i contrastant les seves aportacions en relació al coneixement disciplinari disponible.

RA.15- Obtenir informació diversa sobre un mateix tema i contrastar els continguts de cada font.

RA.16- Utilitzar una metodologia d'investigació rigorosa i respectuosa amb les fonts de documentació.

CT13- Utilitzar les diferents tecnologies de la informació i la comunicació per a una correcta expressió i formalització d'allò que es vulgui transmetre.

RA.17- Analitzar els avantatges i inconvenients dels diferents mètodes informàtics per comunicar als altres les investigacions pròpies de manera eficaç.